

ABD'nin Kurduğu Ekonomik Tuzak Işığında ABD-Çin Rekabetinin Mahiyeti

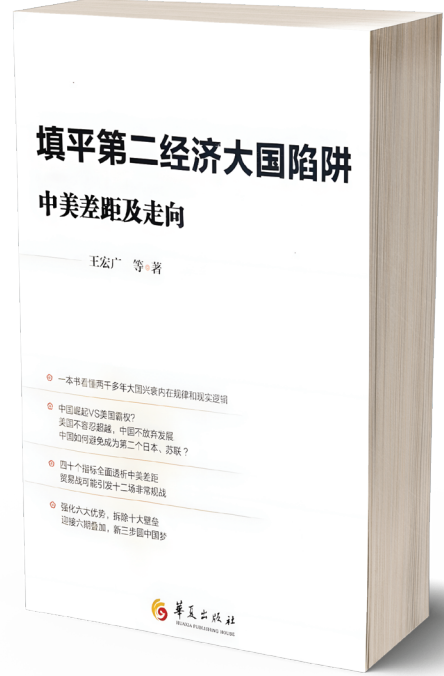
Wang, H. (2018). Çin-ABD Uçurumu ve Geleceği: İkinci En Büyük Ekonomi İçin Tuzağı Kırarak. Pekin: Huaxia Publishing.

YI SHAOXUAN*

“REFORM VE DIŞA AÇILMA” POLİTİKASININ uygulanmasıyla birlikte 1980’lerden itibaren Çin’in kalkınması tüm dünyanın dikkatini çekmiştir. Çin, Amerika Birleşik Devletleri’ni (ABD) de ekonomik olarak geride bırakma ihtimali taşıyarak, dünyanın gelişmekte olan en büyük ülkesi haline gelmiştir. Bir süredir hakim güç ile yükselen ülkeler arasındaki ilişkinin evrimine dair hipotezler ortaya çıkmakta ve etki alanını genişletmektedir. Örneğin, Amerikalı siyaset bilimci Graham Allison “Thukididis Tuzağı” teorisini (Allison, 2017) ve yine Amerikalı siyaset teorisyeni Joseph S. Nye, Jr ise “Kindleberger Tuzağı” teorisini (Nye, 2017) ortaya atmıştır.

Her teori, onu öne sürenin sosyal olgular üzerin-

deki gözlemlerinin bir kuramsal soyutlamasıdır. Üreticisinin içinde yaşadığı toplumun siyasi, ekonomik ve kültürel şartlarından etkilenmektedir. Bu yüzden Çin-ABD rekabeti üzerine çalışırken, Çinli akademisyenlerin Çin toplumu hakkındaki gözlem ve özetlerinin de üzerinde durmak gerekir. Bunların arasında Prof. Wang Hongguang “En Büyük İkinci Ekonomiye Yönelen Tuzak” teorisini geliştirmiştir. Bu teori ortaya koyduğu bakış açısı açısından yeni, mantık açısından açık, argümantasyon açısından titizdir ve büyük miktarda veri ile desteklenmektedir. Kitap, ABD ve Çin arasındaki ticaret sürtüşmesinin ve Çin-ABD bilim ve teknoloji savaşının özünü görmemizi sağlamaktadır. *Çin-ABD Uçurumu ve Geleceği: İkinci En Büyük*

*Yi Shaoxuan, Şangay Üniversitesi Liberal Sanatlar Fakültesi'nde Dünya Tarihi alanında doktora adayı ve Türkiye Araştırmaları Merkezi'nde araştırma görevlisidir.
Email: ysx_yt@yeah.net
ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-2550-3044>

Ekonomi İçin Tuzağı Kırılmak adlı bu kitap, teorisinin sistemli ve kapsamlı bir anlatımını yapmaktadır. Ayrıca yazar Prof. Wang Hongguang, Çin'in en iyi biyomedikal yeteneklerinden biri ve Çin Halk Siyasi Danışma Konferansı (CPPCC) Ulusal Komitesi'nin siyasi katılım konusunda özel bir uzmandır. Bilim ve teknoloji alanındaki önerileri hükümet tarafından birçok kez hayata geçirilmiştir. Yazarın statüsü göz önünde bulundurulduğunda, düşüncelerinin ve ulaştığı sonuçların bir şekilde Çin hükümetinin düşünce kuruluşlarının konuya ilişkin yargılarına işaret ettiği söylenebilir. Ayrıca bu kitaptaki kimi fikirler, Çin'in stratejik gidişatıyla oldukça tutarlıdır.

En Büyük İkinci Ekonomiye Yönelen Tuzak Nedir?

ABD'nin 1890'da dünyanın en büyük ekonomik gücü haline gelmesinden bu yana, en büyük ikinci ekonomik güç neredeyse her 16 yılda bir değişmiştir. İngiltere, Almanya, Fransa, Sovyetler Birliği, Japonya ve diğerleri ikincilik koltuğunu çeşitli nedenlerle kaybetmiş ve ekonomik olarak düşüşe geçmiştir. Bu modele dayanarak yazar, ikinci ekonomik gücün, belirli bir kalkınma sürecinden sonra herhangi bir gerekçeyle resesyona girmesi ve ikincilik koltuğunu kaybetmesini "en büyük ikinci ekonomiye yönelen tuzak" olarak nitelendirmiştir.

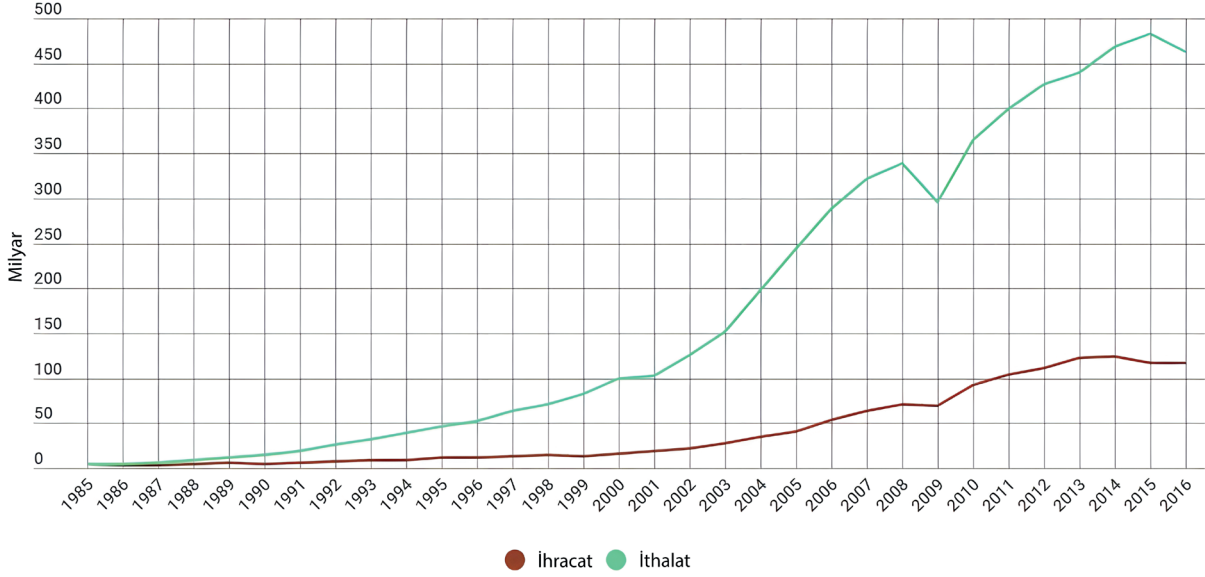
"En büyük ikinci ekonominin" sürekli olarak değişmesinin sebepleri hem özel hem de geneldir ve geniş anlamıyla üç kategoriye ayrılabilir. İlk olarak, ikinci ekonominin karar verme sürecinde ortaya çıkan kendi hatalarıdır. Ardından, en büyük kuvvetin başarılı bir şekilde bu ikinci ekonomiye çevrelemesidir. Son olarak, ikinci kuvvetin düşmesine neden olan dışsal faktörlerdir. Eğer

birinci büyük kuvvet tuzağın kurucusu, ikinci büyük kuvvet ise tuzağa karşı kendini savunucu pozisyonda varsayılırsa, o zaman tuzak kurucu ülke, kuvvet stratejisini, gambot diplomasisini ve jeopolitik stratejiyi geliştirmeye devam edecektir. Ayrıca, hegemonyacı pozisyonunu sağlamlaştıracak altı aracı da geliştirmektedir. Bunlar; "insan haklarının egemenliğin üzerinde olduğu" fikrini propaganda etmek, finansal sistemi ele geçirmek, uluslararası kurallardan faydalanmak, ticaret savaşlarını dayatmak, savaş başlatmak ve teknolojik yetenekleri ele geçirmektir. Eğer savunma oyuncusu farkındalıktan yoksunsa veya aceleyle yanlış bir karar verirse, tuzağa yakalanacaktır. Örneğin Almanya, dünya savaşlarından iki defa mağlubiyetle ayrılmış ve bu sonuçlar onu tüketmiştir. Sovyetler Birliği'nin ideolojisi çökmüş ve savaşmadan kaybetmiştir. Japonya, stratejik vizyondan yoksun kalmış ve kendi isteğiyle ABD'ye siyasi, askeri ve diplomatik olarak eklemelenmiştir. Bunların yanında Avrupa Birliği kendi başına ayakta durmak yerine; kurumsal, finansal ve kültürel olarak ABD ile uyumlu hale gelmiştir.

Çin Nasıl En Büyük İkinci Ekonomi Haline Geldi?

Geçtiğimiz 40 yılda Çin bir ekonomik mucize yarattı. Zhu Tian, Çin'in ekonomik büyüme oranının gelişmiş ülkelerden daha yüksek gerçekleşmesinin doğal olduğunu ifade ediyor. Zira Çin için birçok ekonomi politikasını bir kez daha kapsamlı bir şekilde araştırmak ve geliştirmek için zaman ayırmak yerine doğrudan almak ve öğrenmek daha uygundur. Çin'in ekonomik büyümesinin gerçek gizemi, ekonomik büyüme oranının diğer gelişmekte olan ülkelerden çok daha yüksek olmasındadır (Zhu, 2023).

Şekil 1. ABD'nin Çin ile İthalat ve İhracatı (1985-2016)

1980'lerden itibaren ABD'nin Çin'den ithalat oranı artış eğilimindedir
(Grafik: CGTN, 2017).

Giovanni Arrighi Çin'in dünya hegemonyası açısından ABD'nin yerini alacağını ve dünyayı farklı, hibrit, kapitalist olmayan, piyasa temelli bir kalkınma yoluna yönlendireceğini belirtiyor (Arrighi, 2007). Çin'in ABD'nin yerini alıp almayacağı hâlâ net değildir ama ekonomik gelişimi, birçok farklı yerleştirme uygulamasının ortaya çıkmasıyla Batı'dan farklı bir yol izlemektedir.

Nesiller boyu ekonomistler Çin'in ekonomik yükselişinin sırrını aramışlardır. Örneğin Liu Deqiang, aile planlaması politikasının, toprakta kamu mülkiyetinin, Hukou (hane halkı kayıt) sisteminin, Hong Kong, Makao, Tayvan bölgelerinin, deniz aşırı Çinlilerin varlığının ve nüfusun devasa büyüklüğünün Çin'in kalkınması için özel reçeteler olduğunu ortaya koymuştur. (Liu, 2022) Song Ligang ve Zhou Yixiao, reform, tasarruf ve küreselleşmenin getirilerinin Çin'in ekonomik kalkınmasında belirleyici bir rol oynadığını sa-

vunmuştur. (Song, L.G.& Zhou, Y.X.) Giovanni Arrighi, Çin'in yükselişinin köklerinin Soğuk Savaş döneminde komünist sistem altında sosyal ve siyasi yeniden yapılanmada, ayrıca Çin imparatorluğunun Avrupa merkezli devletlerarası sisteme tabi olmadan önce devlet inşası ve ulusal ekonomik yapılanma açısından elde ettiği başarılarında yattığını savunmaktadır (Arrighi, 2022).

Çinli ekonomistler ise farklı açıklayıcı perspektifler ifade etmişlerdir. Steven N.S. Cheung "Yerel Yönetim Düzeyinde Hükümet Rekabeti Perspektifi"ni ortaya atmıştır. Yerel hükümetlerin arazi kullanım haklarından sorumlu olması ve kaynakların çekilmesinde şiddetli bir rekabet içinde olması nedeniyle, yolsuzluğun azaltılmasına ve ekonomik kalkınmanın faydalarının genişletilmesine yardımcı olmaktadır. (Cheung, 2009) Lu Feng, Çin toplumunu siyasi, ekonomik, askeri ve ideolojik olarak organize eden bir güç ağının

Çin'in sürdürülebilir ekonomik büyümesini yönlendirdiğini belirten "Büyük Güç Altyapısı Perspektifi"ni sunmuştur. Bu ağ aynı zamanda Çin'in ekonomik bağımsızlığını koruma ve sanayileşmeyi başlatma ihtiyacını da belirlemektedir. (Lu, 2022) Zhu Tian "Konfüçyüsçülük Düşünceleri Perspektifi"ni önermiştir. (Zhu, 2015) Max Weber, Protestan ahlakının Batı Avrupa'da kapitalizmin yükselişine yol açtığını iddia etmiştir.

İlk olarak Çin'in ekonomik kalkınması; sanayileşmenin orta-geç aşaması, enformasyonun orta aşaması, kentleşmenin erken-orta aşaması, kırsalın yeniden canlandırılmasının hızlandırılmış aşaması ve yeni bilimsel ve teknolojik devrimin erken aşaması dahil olmak üzere "çoklu örtüşen aşamalar" dönemine girmiştir.

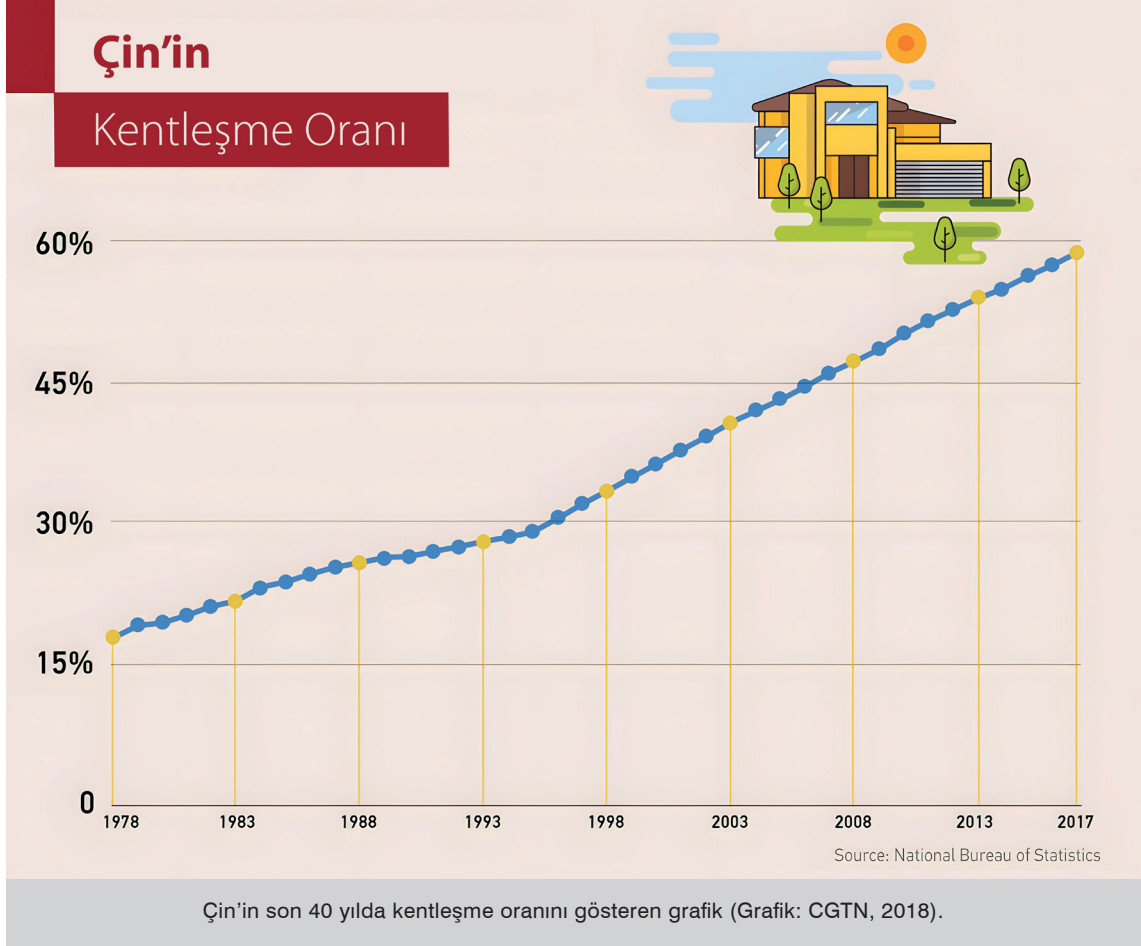
Aynı şekilde eğitime önem veren, tasarrufu ve tutumluluk erdemini esas alan Konfüçyüs kültürü, savaş sonrası dönemde ekonomik olarak yükselen birçok Doğu Asya ülkesinde/bölgesinde görüldüğü gibi, hem fiziksel hem de beşeri sermaye birikimini sağlamıştır (Zhu, 2015). Buna ek olarak, ekonomik reform sürecinde, "özel meselelere özel muamele" (Bai, Xie, Song, & Wang, 2022), "eski insana eski yöntemle, yeni insana yeni yöntemle muamele" (Lin, 2022) gibi bazı pragmatik siyasi anlayışlar da yer almıştır. Bu uygulamalar ekonomik reforma istikrarlı bir geçiş sağladı ve potansiyel kaosu önledi. Profesör Wang, 2020 yılında yayınlanan Gap Economics adlı devam çalışmasında Çin'in ekonomik kodu-

nu "iki el, iki ayak" olarak özetlemektedir. Yani, kalkınmada denge ve çeşitlendime ile iki ayakla yürürken, devletçi ve piyasa mekanizmalarıyla iki elle mücadele etmek (Wang, 2020).

Kitap bu konuyu daha detaylı bir şekilde analiz etmektedir. İlk olarak Çin'in ekonomik kalkınması; sanayileşmenin orta-geç aşaması, enformasyonun orta aşaması, kentleşmenin erken-orta aşaması, kırsalın yeniden canlandırılmasının hızlandırılmış aşaması ve yeni bilimsel ve teknolojik devrimin erken aşaması dahil olmak üzere "çoklu örtüşen aşamalar" dönemine girmiştir. Bu, yepyeni bir tarihsel fırsatın yakalanmasıdır. İkinci olarak, egemenlik ve diplomasi açısından bağımsız olmayan ve ekonomik özerkliğe sahip olmayan Japonya'nın aksine Çin'in benzersiz altı avantajı bulunmaktadır. Büyük işler yapmaya odaklanan sosyalizmin sistemik avantajı, piyasanın "görünmez eli" ile devletin "görünür elinin" birleşiminin kurumsal avantajı, yaklaşık 1,4 milyar insanın satın alma gücü, dünyanın en eksiksiz sanayi sistemi, 100 milyondan fazla yüksekökol ve üniversite mezunundan oluşan yüksek kaliteli işgücü, 3 trilyon ABD doları döviz rezervi. Çin aynı zamanda değerli bir reform ve dışa açılma deneyimine de sahiptir. Geçtiğimiz 40 yılda Çin'in gayri safi yurtiçi hasılası (GSYİH) 200 kat fazla büyümüştür ve devam eden bir büyüme eğilimi göstermektedir.

Diğer bir deyişle, Almanya, Japonya, Avrupa Birliği ve diğer eski ikinci ekonomik kuvvetlerle kıyaslandığında Çin'in yükselme yöntemi ve kalkınma ölçütü tamamen farklıdır. Dolayısıyla en büyük ikinci ekonomilerin içine düştüğü tuzaktan kurtulmak için büyük bir şansa sahiptir. Dahası, büyük olasılıkla ABD'nin kendisinden sonra gelenleri dizginlemek için bir asırdır kullandığı, denenmiş "eski numaraları" tekrarlamasını önleyebilir.

Şekil 2. Çin'de kentleşmenin seyri

Çin-ABD kuvvet farkının mevcut durumu nedir ve bu fark ne kadar büyüktür?

Çin ve ABD arasındaki mevcut fark, 1980'lerde Japonya ve ABD arasındaki farka çok benzemektedir. Örneğin, hem Çin hem de Japonya uzun yıllar üst üste yaklaşık %9.8'lik bir ekonomik büyüme mucizesi yaratmıştır ve toplam ekonomik hacmin ABD'ninkini aşması beklenmektedir. Her ikisi de GSYİH'leri ABD'nin yaklaşık %70'ine ulaştığında Amerika'nın bariz kısıtlamalarından zarar görmeye başlamıştır (Japonya'nın GSYH'si 1995 yılında ABD GSYH'sinin %71'ine, Çin'in GSY-

H'si ise 2018 yılında ABD GSYH'sinin %66'sına eşitti) ve her iki ülke de ABD'nin en büyük ticaret ortağı ve alacaklısı haline gelmiştir. ABD, siyasi asimilasyon ve müdahale, askeri işgal ve koruma, diplomatik ittifak ve itaat, ekonomik destek ve ardından çevreleme, kültürel nüfuz ve asimilasyon, bilimsel ve teknolojik destek ve ardından abluka yoluyla Japonya'yı ABD sistemini benimsemeye, ABD kurallarına göre oynamaya, ABD kültürüne uymaya ve ABD askeri varlığını kabul etmeye zorlamıştır. Japonya'nın ekonomik büyümesini başarılı ve etkili bir şekilde engellemiş ve bir numaralı ekonomik güç olarak konumunu güvence

altına almıştır (Wang, 2020).

Bugün Çin, Japonya'nın o dönemde karşı karşıya kaldığı durumun aynısıyla karşı karşıyadır. Eğer ABD'nin Japonya'ya yönelik stratejisi "sistemi onaylamak ve ekonomiyi frenlemek" ise, Çin'e yönelik stratejisi de "sistemi reddetmek ve gelişmeyi engellemek"tir. ABD, Çin'in yükselişini kontrol altına almak için giderek artan bir dizi çevreleme önlemi almıştır. Bunlar, sistem savaşı, kurumsal savaşı, ticaret savaşı, bilim ve teknoloji savaşı, kur savaşı, yetenek savaşı, siber savaş, gıda savaşı, petrol savaşı, biyolojik savaş, uzay savaşı ve askeri savaştır. Çin'i dizginlemek için 12 çeşit konvansiyonel olmayan savaş türü yer almaktadır ve ABD bunların yarısından fazlasını kullanmıştır. Ticaret savaşı başlangıçtır, ulusal güç savaşı hedeftir, bilim ve teknoloji savaşı özdür, yetenek savaşı ise çekirdektir (Wang, 2020).

ABD-Çin rekabeti küresel bir depreme neden olacaktır. 2018'de ABD-Çin ticaret savaşından önce, Çin, Japonya ve Almanya dünyanın toplam ekonomik hacminin dörtte birini oluştururken, ABD de dünyada dörtte birlik ekonomik hacmi temsil ediyordu. Başka bir deyişle, bu kadar büyük bir hacme sahip olan iki taraf arasındaki ticari sürtüşme, esasen tüm dünyanın ticari ve ekonomik faaliyetlerinde şoklara neden olacaktır.

ABD-Çin rekabeti küresel bir depreme neden olacaktır. 2018'de ABD-Çin ticaret savaşından

önce, Çin, Japonya ve Almanya dünyanın toplam ekonomik hacminin dörtte birini oluştururken, ABD de dünyada dörtte birlik ekonomik hacmi temsil ediyordu. Başka bir deyişle, bu kadar büyük bir hacme sahip olan iki taraf arasındaki ticari sürtüşme, esasen tüm dünyanın ticari ve ekonomik faaliyetlerinde şoklara neden olacaktır.

Şu anda bu konudaki tartışma üç perspektife ayrılabilir. Bunlardan ilki Çin'in önünde sonunda iyi ya da kötü bir şekilde ABD'yi geçeceğini öngören "Çin tehdidi/yükselişi teorisi" okuludur; The Tragedy of Great Power Politics and Global Game Change: How the Global Southern Belt Will Reshape Our World (Mearsheimer, 2014; Naisbitt, J. & Naisbitt, D.). İkincisi ise Çin hakkında kötümser olan, The Coming Collapse of China (Chang, 2001) ile temsil edilen "Çin çöküş teorisi" okuludur. Kitap, iki ülkeyi kapsamlı ulusal güç, ekonomi, bilim ve teknoloji, eğitim ve diğer açılardan 40 gösterge ile sistematik olarak karşılaştırmaktadır. Bunlar arasında ABD göstergelerin %70'inde, Çin ise %30'unda öndedir. Ancak, Çin'in göstergeleri niceliksel göstergeler iken, ABD'nin göstergeleri niteliksel göstergelerdir. Ayrıca, eğitimde Amerikan göstergeleri genel bir avantaja sahiptir. Bu, Çin'in kapatması gereken en büyük ve aynı zamanda en zor mesafedir.

Çin-Amerikan rekabetinin olası sonuçları ve uluslararası ilişkilerin olası istikameti nedir?

Çin-ABD rekabetinin nihai sonucuna ilişkin uluslararası tartışma da kabaca üç kategoriye ayrılabilir. Ya bir kaybet-kaybet oyunu, ya Amerika'nın zaferi ya da Çin'in zaferi. Bu kitabın savunduğu bakış açısı aşağıdaki gibi özetlenebilir: Birincisi, ABD kendisinin aşılmasına tolerans göstermeyecek ve Çin de kalkınmadan vazgeçmeyecektir. Ticaret savaşı uzun süreli bir savaş olacaktır.

“En büyük ikinci ekonomiye yönelen tuzak” ancak kapsamlı bir ulusal güç mücadelesi ile aşılabılır. İkinci olarak, ABD’nin kalkınması Çin’in pazarına ihtiyaç duyarken, aynı zamanda Çin’in kalkınması da Amerikan teknolojisine ihtiyaç duymaktadır. İşbirliği kazan-kazan durumuyla sonuçlanırken, ayrışma her iki ülkenin de çıkarına uygun değildir. Üçüncüsü, ticaret savaşı yakın gelecekte Çin için, uzun vadede ABD için ve her zaman dünya için olumsuzdur (Wang, 2020).

Ancak Çin’in sürekli yükselişi karşısında ABD’nin tutumu da oldukça nettir. Birincisi, herhangi bir ticaret anlaşmasının imzalanmasının ardından Çin’i çevreleme politikasından vazgeçmeyecek ya da bunu gevşetmeyecektir. İkincisi, seçimlerin sonucu ne olursa olsun, bir sonraki yönetim Çin’i çevreleme politikasından yine vazgeçmeyecek ya da bunu

gevşetmeyecektir. Çünkü Çin’in gelişimini kontrol altına almak iki partinin de üzerinde uzlaştığı bir konu haline gelmiştir. Üçüncüsü, ABD, özellikle Çin’in kendisinden tamamen farklı bir ideolojisi ve kalkınma yolu varken, Çin’in kendisini geçmesine müsaade etmeyecektir (Wang, 2020).

Aslında her iki taraf da şunu kabul etmelidir: Çin’in ABD’yi ekonomik olarak geçmesi bir tehdit olmayacaktır. Çin, ekonomik çıktı açısından ABD’yi geçebilir, ancak kişi başına GSYİH açısından ABD’yi geçmesi zor olacaktır (Wang & Zhang, 2023: 180). Çin gelişmekte olan en büyük ülke olmaya devam edecek ve ideolojisini ihraç etmeyecek ya da ABD’nin liberal demokratik değerlerini tehdit etmeyecektir. Aksine, Çin’in kaçınılmaz yükseliş trendine karşı aşırı direnç, ABD ekonomisinin düşüşünü hızlandıracaktır. Sosyolog Arrighi’ye göre

ABD’nin kurduğu ekonomik tuzaklarla ticaret savaşı uzun sürecektir (Karikatür: CGTN, 2022).

“eğer ABD merkezli dünya sistemi sonunda çökerse, bu büyük ölçüde ABD’nin uyum ve adaptasyon konusundaki direnci yüzünden olacaktır. ABD’nin Doğu Asya’da artan ekonomik güce uyum sağlaması, yeni bir dünya düzenine felaketler doğurmayan bir geçiş için gerekli bir koşuldur (Arrighi, 2010)”.

ABD, Çin’in ihracatını engellemek için mevcut ticaret modelini veya ticaret sistemini bozarak, Çin’in para biriminin değerini düşürmek için mevcut finansal sistemi tahrip ederek ve Çin’in endüstrilerinin gelişmesini engellemek için Çin’e yüksek derecede teknolojik ambargo uygulayarak çevrelemeyi başarabilir.

Son yıllarda dünyanın ekonomik, bilimsel ve teknolojik manzarası salgının bir sonucu olarak büyük değişikliklere uğradı. Küreselleşmenin durdurma düğmesine basıldı, ekonomik depresyon kaçınılmaz bir sonuç haline geldi. “Neoliberalizm öldü”, hükümet ve piyasanın iki “el” kullanması zaten büyük bir trend haline gelmişti. Gevşek politikalar mali kriz riskini doğururken, dünya çapında bir ekonomik savaş kaçınılmaz görünüyor. Çin’in GSYİH’sinin Amerika’nın GSYİH’sini geçme ihtimali var (Wang, 2020).

Bu faktörlerin etkisi altında, ABD-Çin rekabetinin üç olası sonu vardır. İlk senaryo statükonun korunması; Çin’in kademeli olarak ABD’yi geçmesi ve Çin’in GSYH’sinin 2030 civarında ABD’nin GSYH’sini geçmesidir. İkinci senaryo ise ABD’nin hızlı, Çin’in ise yavaş büyümesidir. ABD, Çin’in ihracatını engellemek için mevcut ticaret modelini veya ticaret sistemini bozarak, Çin’in para biriminin değerini düşürmek için mevcut finansal sistemi

tahrip ederek ve Çin’in endüstrilerinin gelişmesini engellemek için Çin’e yüksek derecede teknolojik ambargo uygulayarak çevrelemeyi başarabilir. Bu durumda Çin’in ABD’yi yakalama hızı 2030’dan sonra, hatta 2040’a kadar uzayacaktır. Üçüncü senaryo çevrelemenin başarısızlığa uğramasıyla, Çin’in yükselişi ve ABD’nin düşüşü ile dünya manzarasında büyük ölçekli değişikliklerin yaşanacağı bir yüz yılın başlamasıdır. Bu durum bir dünya ekonomik krizini tetikleyecek, ABD para sistemini istikrarsızlaştıracaktır (Wang, 2020b).

Bu kitap 2018 yılında yazıldı ve aradan neredeyse altı yıl geçmesine rağmen, çeşitli olaylarla ilgili yargılar hâlâ çok doğru. Kehanetlerin bazıları teker teker gerçekleşiyor. Dezavantajı ise, kısa vadeli yargıların bazılarının, salgının neden olduğu küresel ekonomik durumun kötüleşmesi gibi beklenmedik faktörleri dikkate almamasıdır. Örneğin, 7. bölümde yazar “Çin’in yaklaşık beş yıl içinde ‘orta gelir tuzağını’ aşmasının beklendiğinden” bahsediyor. Bununla birlikte, kitapta hesaplanan en yavaş hızda bile (yani 2026), mevcut ilerlemeye göre bunun başarılabilmesi riski hala mevcuttur. “Çin Halk Cumhuriyeti’nin 2023 Ulusal Ekonomik ve Sosyal Kalkınma İstatistik Bülteni”ne göre, 2023 yılında yıllık GSMH olarak 1,251,297,000,000 yuana, yıl sonunda 1,409,670,000 kişilik ulusal nüfusa sahip olan Çin, yaklaşık 88.744 yuan (12,300\$) kişi başına GSMH’ye sahiptir (Ulusal İstatistik Bürosu, 2023). Son verilere göre, Dünya Bankası’nın yüksek gelirli ülkeler için 2024 yılı eşliğinin 14,005\$ (World Bank, 2024) olduğu göz önünde bulundurulduğunda, hala yaklaşık 2,000\$’lık bir farkın söz konusu olduğu ortaya çıkmaktadır. Aslında orta gelirli ülke aralığı 1,145\$-14,005\$ olduğu için orta gelirli ülkeler arasına yeni girmiş bir ekonominin yüksek gelir seviyesine ulaşabilmesi için 10 kattan fazla büyümesi gerekmektedir. Dolayısıyla orta gelirli bir ülkeden yüksek gelirli bir ülkeye geçmek her zaman zor bir süreçtir.

Ancak, öngörülemez başka olaylar olmadığı takdirde, Çin'in "orta gelir eşiğini" aşarak yüksek gelirli ülkeler arasına girmesi, kitapta öngörülenden biraz daha geç gerçekleşse bile, yine de yüksek olasılıklı bir olaydır.

Dr. Wang Hongguang ve ekibi, 2015 yılında bu kitabın yayınlanmasının ardından Çin'in ulusal stratejisine odaklanan bir dizi kitap yayınlamış ve bu yeni çalışmalar daha önce gündeme getirilen konuları daha da aydınlatmış ve açıklığa kavuşturmuştur. Bunun dışında ekip, "En Büyük İkinci Ekonomiye Yönelen Tuzak" teorisini en son veriler ve ilerlemelerle sürekli olarak geliştirmiştir. Örneğin, China's Food Security: Strategies and Countermeasures (Çin'in Gıda Güvenliği: Stratejiler ve Karşı Önlemler) adlı kitapta, ABD ve Çin arasındaki kapsamlı ulusal güce ilişkin 40 göstergenin karşılaştırması yeniden yapılmış ve ABD'nin göstergelerin yüzde 68'inde, Çin'in ise göstergelerin yüzde 32'sinde önde olduğu görülmüştür. Bu durum kitabın yazıldığı 2015 yılından biraz farklıdır, ancak Çin hala nicel göstergelerde baskındır. Bir başka örnek de Çin'in o zamana kadar ikinci ekonomik güç tuzağını doldurmak için attığı sağlam adımları özetleyen 2020 yılında yayınlanan Gap Economics: Gaps and Trends in the Economies of China (Açık Ekonomi: Çin Ekonomilerindeki Açıklar ve Eğilimler) kitabıdır. İlk adım, tuzağı aşmanın, özel teşebbüsleri desteklemenin ve özel ekonomiyi istikrara kavuşturmanın ön koşulu olarak kendi kalkınmasını iyi bir şekilde gerçekleştirmektir. İkinci adım, Çin ve ABD arasındaki ilişkiyi doğru bir şekilde yönetmek, vergi artışında duraklatma düğmesine basmak ve kazan-kazan durumu için çaba sarf etmektir. Üçüncü adım ise "İnsanlık İçin Ortak Geleceğe Sahip Bir Topluluk" anlayışını büyük ülkeler arası ilişkilerin yeni bir modelini inşa etmenin genel yönü olarak kabul etmektir. Çin ve ABD, dünyanın ekonomik refahına ve insan uygarlığına yeni katkılarda bulun-

mak için ortak zemin ve çıkarlar aramalı, birlikte gelişmelidir (Wang, 2020).

Genel olarak, kitap derinlemesine bir çalışmadır ve yazar ekibinin hala yayınlanmamış ancak planlanmış birkaç konu başlığı bulunmaktadır. Ekip, "En Büyük İkinci Ekonomiye Yönelen Tuzak" kitabına farklı zamanlarda sürekli olarak geri dönüp bakıyor. Bu kitabın, iyi zamanlanmış bir başyapıt olduğu söylenebilir. 🌸

Kaynakça

- Allison, G. (2017). *Destined for War: Can America and China Escape Thucydides's Trap?*, Chen Dingding and Fu Qiang trans., Shanghai: Shanghai People's Publishing House.
- Arrighi, G. (2007). *Adam Smith in Beijing: Lineages of the Twenty-first Century*, London: Verso.
- Arrighi, G. (2010). *The Long Twentieth Century: Money, Power and the Origins of Our Times*. (Translate: Yao Naiqiang, Yan Weiming and Wu Chengyi). Beijing: Social Sciences Literature Publishing House.
- Bai, C., Xie, C., Song, Z., Wang, X. (2022). "Treating Special Issues Specially", the Informal Institutional Basis of China's Economic Growth (paper presented at "International Symposium on The Origin and Model of China's Economic Emergence"). Singapore, September 17, 2022.
- CGTN. (2017). 1 Ekim 2024 tarihinde https://news.cgtn.com/news/3d517a4e334d7a4d/share_p.html adresinden alındı.
- CGTN. (2018). 1 Ekim 2024 tarihinde <https://news.cgtn.com/news/3d3d674d77677a4d31457a633566d54/index.html> adresinden alındı.
- CGTN. (2022). 1 Ekim 2024 tarihinde <https://news.cgtn.com/news/2022-07-25/The-U-S-made-debt-trap-1bWPM9jKx9K/index.html> adresinden alındı.
- Lin, J. Y. (2022). The Twists and Turns and Rise of China's Economic Development from an Endogenous Structural Perspective (paper presented at International Symposium on The Origin and Model of China's Economic Emergence), Singapore, September 17, 2022.
- Lu, F. (2022). Why Can China's Economy Grow. *Social Sciences in China*, 2(1).
- National Bureau of Statistics (NBS). (2023). *Statistical Bulletin of the People's Republic of China on National Economic and Social Development in 2023*, Beijing: February 29, 2024.
- Nye, J. Joseph, S. (2017). The Kindleberger Trap. Project Syndicate. Jan 9, 2017.
- Wang, H. (2020). *Gap Economics: Gaps and Trends in the Economies of China, the United States, and the Provinces and Regions*. Beijing: Science and Technology Literature Publishing House.
- Wang, H. (2020). *Food security in China: strategies and countermeasures*. Beijing: CITIC Press.
- Wang, H., Zhang, J. (2023). *China's Science and Technology Security: Strategies and Countermeasures*. Beijing: CITIC Press.
- World Bank. (2024). World Bank country classifications by income level for 2024-2025. 10 Ağustos 2024 tarihinde <https://blogs.worldbank.org/en/opendata/world-bank-country-classifications-by-income-level-for-2024-2025> adresinden alındı.
- Zhang, W. (2009). *The Economic System of China*. Beijing: CITIC Publishing House.
- Zhu, T. (2023). *Catching Up to America: Culture, Institutions And the Rise of China*. Beijing: Peking University Press.
- Zhu, T. (2015). Is China's economic development advantage still there. *Guancha*. 12 Ağustos 2024 tarihinde https://www.guancha.cn/Zhu-Tian/2015_09_07_333190.shtml adresinden alındı.